

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

**Навчально-науковий центр організації освітнього процесу
Навчально-методичний відділ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Університету ДФС України
протокол від «11» 10 2018 № 7

Голова НМР _____ О.А. Шевчук

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА
ЗАХИСТУ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (ДИПЛОМНИХ) РОБІТ
УНІВЕРСИТЕТУ ДФС УКРАЇНИ**

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета і завдання дипломної роботи	4
2. Етапи виконання дипломних робіт	5
2.1. Підготовка дипломної роботи	5
2.2. Виконання дипломної роботи	7
3. Вимоги до дипломної роботи	8
3.1. Зміст і структура дипломної роботи	8
3.2. Проведення дослідження та вимоги до змісту дипломної роботи	9
3.3. Вимоги до оформлення основного тексту та використаних джерел дипломних робіт	23
4. Отримання відгуку, рецензії, допуск до захисту та захист дипломної роботи	28
5. Порядок присвоєння кваліфікації	33
6. Заключні положення	33
Додатки	35

ВСТУП

Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота (далі дипломна робота) – це самостійне теоретико-прикладне дослідження, що виконується здобувачем вищої освіти на завершальному етапі здобуття повної вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Дипломна робота є кваліфікаційним документом, на підставі захисту якої екзаменаційна комісія (ЕК) визначає рівень теоретичної та практичної підготовки випускника, його здатність до самостійної роботи за фахом, і приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації та видачу диплома.

Дипломна робота виконується відповідно до визначених напрямів наукових досліджень і має засвідчити: рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти, його вміння застосовувати здобуті знання для розв'язання науково-практичних завдань, рівень засвоєння знань, наявність навичок наукової роботи, здатність критично й креативно мислити та вміння аргументувати власну точку зору.

Метою підготовки дипломної роботи є поглиблення здобувачем вищої освіти теоретичних і практичних знань з обраного напрямку спеціалізації, виробничих завдань; закріплення навичок пошуку актуальних наукових досягнень у певній сфері та уміння їх самостійно застосовувати при вирішенні прикладних проблем; виявлення ступеня підготовки випускників до самостійної практичної діяльності.

Дипломна робота повинна мати цілісний логічний, доказовий і аргументований характер, містити аналіз проблеми дослідження, реальні обґрунтовані пропозиції.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підготовка дипломної роботи має на меті розкрити навички самостійної роботи здобувачів вищої освіти і надати їм можливість оволодіти методикою наукового дослідження.

Мета та завдання роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Завдання, які ставляться в роботі, повинні відбивати шляхи досягнення обраної мети дослідження. Виходячи із завдань дослідження, будується структура роботи, тобто, завдання дослідження повинні відповідати змісту розділів і підрозділів дипломної роботи. Завдання, що вирішуються у дипломній роботі, передбачають формування навичок аналітичної, прогностичної діяльності, а також умінь вести роботу з підготовки управлінських рішень, розробляти пропозиції методично-консультативного характеру.

Завдання дослідження повинні відповідати змісту розділів і підрозділів дипломної роботи.

Виконання дипломної роботи передбачає:

- систематизацію теоретичних знань і практичних навичок, отриманих здобувачем вищої освіти за весь період навчання за спеціальністю;
- оволодіння методиками теоретичного та експериментального дослідження при розв'язанні конкретних завдань, пов'язаних з темою роботи;
- розвиток вмінь та навичок в проведенні аналітичних робіт здобувача вищої освіти до самостійного викладу матеріалу, вміння захищати публічно свою роботу.

2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

У процесі виконання дипломної роботи можна умовно виокремити такі організаційні етапи:

- *підготовчий*, на якому здобувач вищої освіти обирає тему дипломної роботи, оформлює це в установленому порядку, ознайомлюється з основними вимогами, що пред'являються до роботи, складає план і узгоджує його з керівником і отримує від керівника індивідуальне завдання;

- *основний*, який починається вивчення теоретичних матеріалів, аналізу публікацій у наукових джерелах (монографіях, статтях, тезах тощо), навчальній літературі, проведення їх критичної оцінки та відображення у першому розділі дипломної роботи, збирання фактичних матеріалів, проведення необхідних експериментів, досліджень тощо; включає виконання програми переддипломної практики за темою дипломної роботи, захистом звіту про її виконання і завершується орієнтовно за два тижні до початку роботи екзаменаційної комісії; на цьому етапі відбувається безпосереднє виконання здобувачем вищої освіти, відповідно до календарного план-графіку, завдання, затвердженого завідувачем випускової кафедри, і перевірки матеріалів дипломної роботи керівником з окремих розділів;

- *заключний*, на якому опрацьовується доповідь здобувача вищої освіти щодо змісту дипломної роботи, відбувається її попередній розгляд (передзахист) комісією, яка складається з науково-педагогічних працівників випускової кафедри, з метою вирішення питання щодо допуску (недопуску) здобувача вищої освіти до захисту на засіданні екзаменаційної комісії, дипломна робота проходить перевірку на плагіат, оформлюються в установленому порядку всі необхідні документи, в тому числі, відгук керівника, здійснюється зовнішнє рецензування дипломної роботи та передача дипломної роботи з усіма матеріалами до екзаменаційної комісії.

Захист дипломної роботи повинен показати рівень загальноосвітньої та фахової зрілості випускника, його вміння діалектично мислити, творчо застосовувати набуті знання при вирішенні тих чи інших практичних завдань у сфері діяльності суб'єктів господарювання, а також самостійно вирішувати поставлену наукову проблему.

2.1. ПІДГОТОВКА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підготовка дипломної роботи здійснюється відповідно до Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України, Державної фіскальної служби України, Положення про організацію освітнього процесу в Університеті ДФС України, Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій Університету ДФС України, Положення про випуск кваліфікаційну (дипломну) роботу в Університеті ДФС України та освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Кожному здобувачу вищої освіти кафедра призначає наукового керівника, який надає науково-методичну допомогу в його самостійній роботі над дипломною роботою. Керівником дипломної роботи призначається викладач кафедри, який має науковий ступінь доктора або кандидата наук і проводить наукові дослідження за відповідним напрямом. Науковий керівник провадить індивідуальне консультування здобувача вищої освіти, допомагає йому скласти план дипломної роботи, а також контролює дотримання графіка виконання, рецензує частини роботи і завершений рукопис, готує здобувача вищої освіти до захисту.

Тематика дипломних робіт розробляється кафедрою згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики фахівців, відповідно до затверджених програм вивчених дисциплін. Тематика щорічно переглядається та поновлюється.

Здобувачеві вищої освіти надається право самостійно обрати тему дипломної роботи згідно з тематикою, що затверджена кафедрою. Крім того, тематику, можуть замовляти державні установи, підприємства та підприємницькі структури, що уклали з Університетом контракти на навчання здобувачів вищої освіти або мають із ним договори співпраці. Здобувач вищої освіти за погодженням із керівником може запропонувати власну тему дослідження за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, можливостей отримання потрібної інформації про об'єкт дослідження та вибір бази на якій будуть проводитись дослідження).

Разом із вибором теми визначається об'єкт та база дослідження, за матеріалами якого буде виконуватися робота. Якщо у здобувача вищої освіти немає пропозицій щодо досліджуваного об'єкта, то кафедра призначає підприємство або установу, з якими заклад вищої освіти має відповідну угоду. Бажаним є виконання теми на замовлення керівництва об'єкта дослідження. Це замовлення оформлюється листом.

Кожен здобувач вищої освіти випускового курсу у заяві на ім'я завідувача випускової кафедри, яка є підставою для призначення наукового керівника, зазначає формулювання теми і базу дослідження (підприємства, установи, фінансові інститути, регулятори фінансових ринків, організація будь-якої форми власності, яка є юридичною особою і складає та подає фінансову та іншу звітність) (Додаток А).

Теми дипломних робіт мають бути пов'язані з освітньо-професійною програмою, з проблематикою науково-дослідних робіт відповідних кафедр. Роботи двох і більше здобувачів вищої освіти (в т.ч. денної та заочної форм навчання) за однаковими темами не допускаються в межах одного року випуску.

Внесення змін та уточнень до тем дипломних робіт можливе як виняток не пізніше першого тижня від початку проходження здобувачем вищої освіти переддипломної практики. Такі зміни вносяться за наказом ректора, проект якого вносить директор ННІ/начальник факультету на підставі службової записки завідувача кафедри за обґрунтованою заявою здобувача вищої освіти,

погодженою з науковим керівником та гарантом освітньо-професійної програми.

Дипломна робота виконується відповідно до графіка, що складається випусковою кафедрою і затверджується завідувачем кафедри та директором ННІ/начальником факультету.

Закріплення теми дипломної роботи, призначення наукового керівника та консультантів (у разі потреби) затверджується наказом ректора за поданням директор ННІ/начальник факультету та завідувача кафедри протягом першого семестру.

У період написання дипломних робіт питання щодо стану їх підготовки здобувачами вищої освіти та дотримання ними графіка виконання відповідних етапів дослідження систематично заслуховуються на засіданнях випускових кафедр (з відображенням у відповідних протоколах).

Якщо немає пропозицій у здобувача вищої освіти щодо бази дослідження (суб'єкта господарювання), то кафедра призначає підприємство або установу, з якими заклад вищої освіти має відповідну угоду.

2.2. ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Метою виконання дипломної роботи є осмислення проблеми, предмета й об'єкта наукового дослідження, застосування теоретичних знань і практичних навичок для вирішення конкретних завдань, робота вимагає від здобувачів вищої освіти наукового обґрунтування актуальності теми, визначення мети, завдань, опису методів дослідження, чіткості побудови та логічної послідовності при викладенні матеріалу; вміння опрацьовувати та узагальнювати зібраний матеріал з обраної теми, яка повинна відображати проблематику напрямів діяльності й основних виробничих функцій та типових завдань діяльності, що формують складові професійної компетентності магістра; навичок критичного аналізу наукових та навчальних джерел; обробки статистичних даних; прийняття оптимальних рішень щодо задач, поставлених при виконанні наукового дослідження, використання інформаційних технологій; обґрунтованості висновків і рекомендацій, які б мали практичне застосування.

Завдання на випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу здобувача вищої освіти складається науковим керівником за погодженням гаранта освітньо-професійної програми, обговорюється на засіданні випускової кафедри і затверджується протоколом.

У випадку недотримання методичних рекомендацій до написання, оформлення та захисту випускних кваліфікаційних (дипломних) робіт, науковий керівник не пізніше як за 30 днів до засідання екзаменаційної комісії із захисту дипломних робіт надає відповідну інформацію завідувачу кафедри.

Дипломна робота має виконуватися здобувачем у повній відповідності до затверджених календарного плану (графіку) та завдання.

У випадках відставання від календарного плану (графіка) здобувач вищої освіти зобов'язаний надати письмове пояснення своєму науковому керівнику або завідувачу кафедри.

Здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форми навчання зобов'язані апробувати результати власного дослідження та підготувати статтю за тематикою дипломної роботи згідно вимог, визначених у додатку до наказу ректора Університету від 26.10.2016 №1325 для публікації у Збірнику робіт магістрів ННІ за відповідною спеціальністю (обсяг 5-6 сторінок формату А4).

3. ВИМОГИ ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота як оригінальне теоретико-прикладне дослідження повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність.

Тема дипломної роботи повинна відображати проблематику напрямів діяльності й основних виробничих функцій та типових завдань діяльності, що формують складові професійної компетентності магістра.

У відповідності до теми здобувач складає план дипломної роботи. В плані мають знайти відображення всі питання, які допоможуть повністю висвітлити тему.

Структура дипломної роботи, як правило, включає:

- ТИТУЛЬНА СТОРІНКА (додаток Б);
- БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ (додаток В);
- ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ (додаток Г);
- АНОТАЦІЮ ТА КЛЮЧОВІ СЛОВА (українською та англійською мовами) (додаток Д);
- ЗМІСТ (додаток Е);
- ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ;
- ВСТУП;
- ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА (3-4 питання),
- АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА (3-4 питання),
- ПРОЕКТНА ЧАСТИНА (3-4 питання);
- ВИСНОВКИ;
- СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ;
- ДОДАТКИ.

Мова дипломної роботи – українська, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна.

Роботу на здобуття кваліфікації магістра подають у вигляді переплетеного рукопису, до якого додається:

- відгук наукового керівника;
- зовнішня рецензія;
- довідка про перевірку дипломної роботи на академічний плагіат.

Крім того, документи (за наявності), що засвідчують результати практичного впровадження чи апробації роботи.

3.2. ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги

Запропонована випусковими кафедрами кількість тем дипломних робіт на 25-30% повинна перевищувати кількість випускників з метою надання їм можливості обрання теми відповідно до власних здібностей та уподобань. Тематику дипломних робіт доцільно оновлювати щороку на 1/3.

Обов'язковими умовами дипломної роботи є: прикладний характер результатів дослідження; комплексне вирішення поставлених завдань, використання результатів стажування здобувача вищої освіти.

Кількість сторінок основного тексту (без додатків та списку використаних джерел) – 80-100 сторінок.

Висновки роботи повинні бути аргументованими, практично виваженими та відповідати завданням дипломної роботи. Кожен розділ дипломної роботи повинен закінчуватись аргументованими висновками. Крім того, у дослідженні мають бути представлені відомості щодо практичного застосування одержаних результатів дослідження.

У назві дипломної роботи не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів “Дослідження питання ...”, “Дослідження деяких шляхів ...”, “Деякі питання ...”, “Матеріали до вивчення ...”, “До питання ...” та ін., в яких не відображено достатньою мірою суть проблеми.

Використовуючи в роботі ідеї або розробки, що належать також і співавторам, разом з якими були видані публікації, автор дипломної роботи повинен відзначити цей факт у роботі.

За дані, викладені у дипломній роботі, порядок використання фактичного матеріалу та іншої інформації під час його виконання, обґрунтованість й достовірність висновків, положень відповідає здобувач вищої освіти і науковий керівник. Не допускається запозичення (плагіат) матеріалу без посилання у дипломній роботі на автора та джерело інформації.

3.2.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою дипломної роботи. Завдання на дипломну роботу складається здобувачем вищої освіти разом з науковим керівником, підписується ними та гарантом освітньої програми (додаток Б). Титульний аркуш роботи входить до суцільної нумерації сторінок, але на ньому номер сторінки не проставляється. На титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, навчально-науковий інститут, кафедру, на якій виконана робота, тема роботи, дані про здобувача вищої освіти, наукового керівника, гаранта відповідної освітньо-

професійної програми, місто та рік подання дипломної роботи до захисту. Скорочення в назвах навчального закладу та теми роботи не допускаються.

Завдання на дипломну роботу містить назву теми роботи, план роботи та терміни виконання всіх розділів, термін завершення роботи і подання на кафедру та інше.

В *анотації* обсягом до 800 знаків зазначається прізвище та ініціали здобувача вищої освіти, назви дипломної роботи, основний зміст та результати дослідження. *Ключові слова* (слова специфічної термінології за темою, які найчастіше зустрічаються у дипломній роботі) наводяться у називному відмінку. Кількість ключових слів – 5-7.

Анотація повинна бути написана українською та однією із іноземних мов (переважно – англійською), розміщуватися на окремому аркуші разом з ключовими словами та передувати змісту.

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то перелік умовних позначень може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед змістом, після анотації та списку ключових слів. Якщо в дипломній роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються менше трьох разів, перелік не складають, їхнє розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

3.2.2. Зміст

Зміст дипломної роботи відображається в плані, розробленому за допомогою наукового керівника.

У змісті роботи повинні бути передбачені (умовно) три розділи. Матеріал має бути викладено як єдине ціле в логічній послідовності.

Зміст (план) розміщують безпосередньо після переліку умовних скорочень, починаючи з нової сторінки. Зміст включає: вступ; послідовно перелічені назви усіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки); висновки та пропозиції; список використаних джерел; додатки.

Навпроти кожної позиції проставляють номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу.

3.2.3. Вступ

У вступі зазначається завдання, що потребує вирішення, ступінь її дослідження, актуальність проведення і мета досліджень у обраному напрямі, завдання, що вирішуються для досягнення мети, об'єкт і предмет досліджень, наукова новизна, практична значущість роботи. Також зазначається апробація результатів досліджень – виступи на студентських наукових конференціях, публікації результатів дослідження. Обсяг вступу, зазвичай, не повинен перевищувати 2–4 сторінки.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими підходами до розв'язання проблеми (дослідження) обґрунтовують актуальність та доцільність роботи. Висвітлення актуальності не повинно бути

багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність наукового завдання.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Відзначаються вітчизняні та зарубіжні вчені, що досліджували проблеми, які результати вже отримані, характеризуються основні теоретичні та методологічні засади дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Після обґрунтування актуальності вибраної теми необхідно сформулювати мету роботи та виділити ті завдання, які потрібно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як “Дослідження ...”, “Вивчення ...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Метою дипломної роботи є очікуваний кінцевий результат, який зумовлює загальну спрямованість і логіку дослідження (теоретичного або прикладного), до відповіді на запитання “Для чого проводяться дослідження”. У завданні дослідження формулюються завдання, на які слід дати відповіді для реалізації мети дослідження і розкривають зміст предмет дослідження. Конкретні завдання, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети: “вивчити”, “установити ...”, “виявити ...”, “виділити ...”, “визначити ...”, “виробити ...”, “відпрацювати ...”, “дати прогноз ...”, “запропонувати ...”, “здійснити ...”, “обґрунтувати ...”, “описати ...”, “охарактеризувати ...”, “передбачити ...”, “покращити ...”, “поширити ...”, “розкрити ...”, “розробити ...”, “удосконалити ...”, “узагальнити ...”, “уніфікувати ...” та ін.

Формулювати завдання слід точно і чітко, оскільки опис їх вирішення повинен становити зміст розділів роботи.

Як правило, формулюються не менше 5–6 завдань.

Після формулювання мети і завдань дослідження у дипломній роботі визначаються об’єкт і предмет дослідження.

Об’єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

База досліджень – реальні об’єкти (підприємство, установа, фінансові інститути, регулятори фінансових ринків, організація будь-якої форми власності, яка є юридичною особою і складає та подає фінансову та іншу звітність) / суспільні відносини, регулятором яких і виступають норми права (для спеціальності 081 “Право” та 262 “Правоохоронна діяльність”).

Предмет дослідження – це найбільш значущі властивості чи частина об’єкта та сфера його діяльності, на яку спрямовано основну увагу дослідника. Предмет дослідження відповідає на запитання: “що вивчається”, визначає тему дипломної роботи.

Методи дослідження як інструмент знаходження фактичного матеріалу – обов’язкові елементи вступу до дипломної роботи і необхідна умова досягнення поставленої мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Серед найпоширеніших можна назвати такі методи: порівняння, абстрагування, аналіз і синтез, аналогії. Крім того, серед основних методів можуть бути застосовані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, основу яких становлять системний аналіз, історичний і діалектичний методи, індукція й дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, моделювання, прогнозування, експертиза тощо.

Практичне значення одержаних результатів. У роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення, відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання, про ступінь готовності до використання або масштаби використання, надати короткі відомості про впровадження. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію результатів досліджень із зазначенням назв організацій, в яких здійснена реалізація, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Особистий внесок здобувача (підрозділ подається лише за наявності в автора дипломної роботи публікацій зі співавторами). У випадку використання в роботі ідей або розробок, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у роботі з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки.

Апробація результатів роботи (наведення у дипломній роботі даних про апробацію результатів дослідження та публікації є бажаними, але не обов'язковими). Вказується, на яких конференціях, семінарах, нарадах оприлюднено результати досліджень, що включені до роботи.

3.2.4. Основна частина дипломної роботи

Основна частина роботи дипломної роботи розкриває її зміст. Структура роботи повинна складатися з трьох розділів, в яких викладаються самостійні взаємопов'язані питання теми. Основному тексту кожного розділу може передувати короткий опис обраного напрямку та обґрунтування методів дослідження, що застосовуються у цьому розділі. Зміст кожного розділу розглядається в його підрозділах. На початку кожного підрозділу необхідно вказувати, які питання в ньому розглядаються, а в кінці – викласти основні висновки. Між всіма суміжними підрозділами повинен бути взаємозв'язок. У кінці кожного розділу рекомендується сформулювати висновки зі стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів. Кожен розділ починають з нової сторінки.

Перший розділ, теоретичний розділ (орієнтовно 20–25 сторінок) дипломної роботи має бути теоретичного характеру та містити декілька пунктів. У розділі висвітлюють теоретичне обґрунтування проблеми, що досліджується, розглядають її сутність, значення, класифікаційні характеристики, історію та сучасні тенденції предмета дослідження, методичні підходи тощо. Розкриття теоретичних питань повинно містити доповнення та

уточнення класифікацій, поліпшення методик. Передбачено використання сучасних літературних джерел вітчизняних та іноземних авторів, присвячених проблемам, що досліджуються у роботі: монографій, наукових статей, матеріалів конференцій, інтернет-публікацій тощо. Обов'язковим є порівняння точок зору представників різних наукових шкіл, з обов'язковим посиланням на джерела їх опублікування.

Наприклад, для спеціальності 071 “Облік і оподаткування” такі вимоги:

Перший розділ дипломної роботи передбачає розкриття теоретичних основ об'єкта дослідження, еволюцію та змістову спрямованість методичних та концептуальних засад.

Зміст першого розділу повинен носити теоретико-методичний характер та відображати огляд літературних джерел, але з обов'язковим активним підкресленням авторського відношення до кожного наведеного тлумачення. Більш доречним є не просте наведення термінів, а здійснення їх семантично-морфологічного аналізу. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, дипломник повинен назвати ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні задачі.

Теоретична частина розробляється на засадах поглибленого аналізу наукової літератури, нормативно-законодавчої документації, фінансово-статистичної інформації, досвіду зарубіжних систем обліку та оподаткування.

Також доречним є у першому розділі подати огляд методичних підходів щодо обліку, оподаткування та/або аналізу, контрольної-перевірочної роботи об'єкта дослідження.

Наприклад, для спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»:

Перший розділ дипломної роботи присвячується теоретико-методичним аспектам обраного об'єкта та предмета досліджень. Теоретичне обґрунтування має визначати роль і місце досліджуваних явищ та процесів у сфері державних фінансів, їх регулювання, нагляду і контролю.

Розглядаються загальнотеоретичні підходи до теми з використанням сучасних літературних джерел щодо досліджуваної проблеми, а також питання з висвітлення теоретичних основ фінансових ресурсів держави, фінансової системи України, бюджетна система України, фіскально-бюджетних важелів, фінансове забезпечення соціального захисту населення, недержавне пенсійне забезпечення, державне пенсійне забезпечення, організації пенсійного страхування в Україні, фінансової політики держави, бюджетної політики, бюджетно-податкова політики в системі державного регулювання, (монографії, наукові статті, матеріали конференцій, електронні ресурси тощо), у тому числі іноземних авторів; обов'язковим є порівняння різних точок зору, використання статистичних відомостей (із посиланням на джерела).

Під час розкриття теоретичних питань слід висвітлити елементи наукової новизни з формулюванням власної позиції автора щодо напряму

дослідження, оригінальні авторські пропозиції стосовно розбудови теоретичних і методичних питань.

Наприклад, для спеціальності 073 «Менеджмент»:

Перший розділ дипломної роботи присвячується розгляду тих аспектів проблеми, що досліджується, і є підґрунтям для подальшого викладення матеріалу. Цей розділ має носити теоретичний характер та містити три підрозділи (параграфи), (але не обов'язково), зміст підрозділів (параграфів) першого розділу буде залежати від теми дослідження та поставлених у роботі завдань:

перший – присвячений дослідженню сутності проблеми (економічний зміст, загальна характеристика, поняття, сутність обраної проблеми). За потреби в цьому підрозділі може бути зроблений історичний екскурс у минуле, щоб краще зрозуміти та визначити тенденції розвитку досліджуваного явища чи процесу;

другий – присвячений аналізу закордонного досвіду або розгляду принципів, функцій, підходів до класифікації, специфічних особливостей обраної проблеми дослідження в контексті теми роботи;

третій – присвячений аналізу нормативно-правового забезпечення (організаційно-правового забезпечення, державного регулювання).

Під час написання першого розділу має бути проведений аналіз сучасних підходів, наукових праць до розуміння обраної проблеми і з обов'язковим посиланням на використані праці та прізвища науковців. Крім того обов'язково має міститися власна думка автора роботи щодо розуміння сутності обраної проблеми на основі проведеного дослідження.

Перший розділ зорієнтований на вивченню теоретичних основ об'єкта дослідження. У розділі проводиться аналіз чинної нормативної бази та огляд літературних джерел з обраної теми. Огляд літератури повинен мати характер дослідження з обов'язковим посиланням на точку зору авторів. У процесі вивчення літературних джерел необхідно наводити цитати, формули з посиланнями на сторінки, на яких вони наведені у літературі. У першому розділі дипломної роботи обґрунтовується власна точка зору стосовно розглянутих теоретичних положень.

Наприклад, для спеціальності 081 «Право»:

У першому розділі здобувач вищої освіти узагальнює теоретичні положення проблеми, яка досліджується. В межах цього розділу визначається сутність правових понять, які її характеризують, фактори, що забезпечують зміни в тенденціях розвитку, а також методи можливої гармонізації об'єкту дослідження. Для повноти обґрунтованості вибору напрямків подальшого поглиблення дослідження доцільно використовувати зарубіжний досвід розв'язання обраної проблеми.

Результатом роботи над першим розділом має бути всебічно охарактеризований об'єкт дослідження і проблеми, що визначають умови його функціонування.

Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, здобувач окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, здобувач повинен вирізнити ті питання, що залишилися невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми (завдання). Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини дисертації

Наприклад, для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»:

У першому розділі здобувач вищої освіти узагальнює теоретичні положення проблеми, яка досліджується. В межах цього розділу визначається сутність правових понять, які її характеризують, фактори, що забезпечують зміни в тенденціях розвитку, а також методи можливої гармонізації об'єкту дослідження. Для повноти обґрунтованості вибору напрямків подальшого поглиблення дослідження доцільно використовувати зарубіжний досвід розв'язання обраної проблеми.

Результатом роботи над першим розділом має бути всебічно охарактеризований об'єкт дослідження і проблеми, що визначають умови його функціонування.

Другий розділ, аналітичний (орієнтовно 30–35 сторінок) дипломної роботи має аналітико-дослідницький характер і складається з 3-4-х пунктів. Всі аналітичні обчислення, таблиці, графіки, діаграми цього розділу супроводжують тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність і стан явищ та процесів, що досліджуються, розкрити їх особливості та тенденції розвитку, створити базу для виявлення невикористаних резервів удосконалення діяльності об'єкта дослідження.

Якщо можливо, то текст ілюструють реальними документами (що розміщують у додатках та супроводжують стислим коментарем).

Джерелом інформації є планові та фактичні показники діяльності, статистична, фінансова, податкова та управлінська звітність, накази, розпорядження, первинні інформаційні матеріали стосовно окремих бізнес-процесів, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації.

Обов'язковим є використання у дипломній роботі сучасних інформаційних технологій, прикладного програмного забезпечення. У випадку використання стандартного прикладного програмного забезпечення розкривають особливості його застосування, необхідні доробки та настройки, особливості підготовки вхідних даних, інтерпретації вихідних результатів тощо. У разі розробки авторського програмного забезпечення подається його загальна концепція, інформаційне та методичне забезпечення, наводиться опис алгоритмів та схем обчислювального процесу, форми вихідних документів (таблиць, діаграм, графіків), вимоги щодо використання розробленого програмного забезпечення тощо.

Обсяг другого розділу – 30-35% загального обсягу роботи.

Наприклад для спеціальності 071 “Облік і оподаткування” такі вимоги:

Другий розділ дипломної роботи передбачає розкриття питань

організації і методики обліку та оподаткування та/або аналізу об'єкта дослідження на основі практичного матеріалу бази дослідження з використанням даних за відповідний період, на підставі яких проводяться розрахунки, бухгалтерські записи та робляться обґрунтовані висновки. Також необхідно виявити основні недоліки та виокремити питання, які потребують вирішення для усунення виявлених недоліків.

Дипломник повинен описати та критично оцінити стан обліку, оподаткування та/або обраного об'єкта дослідження та провести його ґрунтовний та всебічний аналіз. Необхідно розкрити організацію аналітичного та синтетичного обліку у контексті облікової політики бази дослідження, документування, порядку відображення об'єкта у звітності. Даний розділ слід максимально наповнити фактичною інформацією (таблиці, схеми, графіки, моделі), що візуально підтверджуватиме результати діяльності підприємства за період дослідження та відображатиме вміння використовувати студентом облікові статистичні дані для підготовки аналітичної інформації.

Наприклад, для спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»:

В другому розділі надається аналіз досліджуваних явищ та процесів за темою дипломної роботи, зокрема щодо становлення та функціонування фінансової системи України, аналіз нормативно-правової бази, що визначає структуру фінансів має базуватися на повному відображенні усієї сукупності фінансових відносин. Якщо за основу структуризації взяти суб'єктів фінансових відносин — юридичних та фізичних осіб і державу, то у фінансах можна виділити такі складові: фінанси громадян (сімейні фінанси, або фінанси домогосподарств), фінанси підприємств, державні фінанси. Якщо за основу структуризації взяти фонди грошових коштів, то відразу випадає певна частина фінансових відносин, що має каналний, а не фондний характер. Це насамперед стосується фінансів підприємств, де процес формування грошових фондів не є обов'язковим.

Ця частина може містити аналіз вітчизняних та міжнародних вимог до досліджуваного об'єкта, законодавчо-нормативної бази з питань управління державними фінансами. За змістом цей розділ є аналітичним підґрунтям виконання досліджень і повинен бути органічно поєднаним з наступними розділами.

У результаті аналітичного огляду визначається перелік чинників, що є вирішальними у формуванні економіки України та економічної ситуації в цілому, суттєво впливають на стан ланок фінансової системи, спонукають до внесення змін у чинні нормативні документи.

На основі наявної інформації здобувач вищої освіти узагальнює результати аналітичних досліджень і робить висновки наприкінці розділу про необхідність вирішення проблемних питань. Наведений аналіз стану проблеми як в теоретичному, так і у аналітично-правовому аспектах, повинен містити обов'язкові послання на джерела інформації (із списку використаних джерел).

Написання роботи потребує використання статистичних даних, нормативно-правових документів, довідкової та спеціальної літератури, тому бажано доповнити систематизовану інформацію таблицями, графіками, діаграмами з подальшим їх аналізом у основному тексті роботи.

Наприклад, для спеціальності 073 «Менеджмент»:

У другому розділі роботи подається економічна характеристика об'єкта дослідження. Автор має показати практичні знання стосовно обраного об'єкта дослідження. Розділ повинен бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблиці, рисунки), що відображає відповідні результати діяльності об'єкта дослідження за останні 3 роки.

Цей розділ має містити три підрозділи (параграфи):

перший підрозділ може бути присвячений аналізу діяльності установи чи підприємства – бази економічної практики або аналізу сучасного стану управління проектами, виявлення основних тенденцій та наведення їх характеристики;

другий – аналізу поетапної технології менеджменту (наприклад, – будівництво інфраструктурного об'єкта) або процесу (оцінка ефективності управління, визначення впливу різних факторів на об'єкт дослідження);

третій – спец. аналіз, залежно від обраної теми (за погодженням із керівником).

Структура другого розділу може формуватися виходячи з інших підходів, в залежності від специфіки обраної теми дослідження, але обов'язково має бути узгоджена з керівником.

Всі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми цього розділу мають супроводжуватися поясненнями та висновками, які дозволяють визначити сутність і стан явищ та процесів, що досліджуються, розкрити їх особливості та тенденції розвитку, створити базу для виявлення невикористаних резервів удосконалення проектної діяльності організації (підприємства, установи), реалізації окремих проектів – бази дослідження.

Джерелом інформації є планові і фактичні фінансово-економічні показники господарської діяльності, економічне обґрунтування проектів, статистична, фінансова, податкова та управлінська звітність, накази, розпорядження, первинні інформаційні матеріали стосовно окремих бізнес-операцій та процесів, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації, звіти державних та міжнародних установ.

Враховуючи сучасну інформатизацію та комп'ютеризацію управління організаціями, зокрема управління проектами, бажаним є використання у дипломній роботі сучасних інформаційних технологій, прикладного програмного забезпечення, економіко-математичного інструментарію.

Динаміку основних показників досліджують за даними попередніх 3-5 років. Для оцінки впливу різноманітних чинників, виявлення резервів – за плановими і фактичними даними звітного року або фактичними даними попереднього року.

Типовими помилками, що допускаються студентами в аналітичному розділі роботи, є: зведення аналізу досліджуваного явища чи процесу до простого опису; просте дублювання опису проектів без їх критичного переосмислення та узагальнення; проведення аналітичних дій без обґрунтування їх необхідності; відсутність чітких висновків після побудованих таблиць, графіків, рисунків. Висновки й узагальнення, сформульовані автором у першому розділі дипломної роботи, в другому мають бути підтверджені конкретним практичним матеріалом.

Наприклад, для спеціальності 081 «Право»:

У другому розділі дається оцінка стану досліджуваної проблеми в Україні. Визначаються основні тенденції розвитку характеристик, що розкривають зміст проблеми, ступінь досконалості нормативно-правових засобів її регламентації, ступінь впливу існуючої практики на ті чи інші відносини, що регулюються чи охороняються певною галуззю права. Також аналізується нормативний матеріал (закони, положення, конвенції, регламенти), судова практика та статистика, літературні джерела. Крім того, приводиться думка здобувача вищої освіти по тій чи іншій позиції з питання, що розглядається, або його згода з одним із суджень, що приведено в літературі. Кожна думка, непогодження з відомими точками зору повинна бути обґрунтована. Це значить, що посилаючись на нормативний матеріал, судову практику (з посиланням на джерело інформації) або шляхом логічного висновку, слід показати «життєвість», пріоритет своєї позиції в дискусії.

Результатом роботи над другим розділом має бути виявлення основних недоліків діючої практики регулювання відповідних правовідносин і обґрунтування гіпотези стосовно засобів можливого їх подолання або упередження.

Здобувач вищої освіти повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів) та порівняти одержані результати з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників, обґрунтувати необхідність додаткових досліджень. з вичерпною повнотою викладаються результати власних досліджень здобувача, як вони одержані, та в чому полягає їх новизна.

Наприклад, для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»:

У другому розділі дається оцінка стану досліджуваної проблеми в Україні. Визначаються основні тенденції розвитку характеристик, що розкривають зміст проблеми, ступінь досконалості нормативно-правових засобів її регламентації, ступінь впливу існуючої практики на ті чи інші відносини, що регулюються чи охороняються певною галуззю права. Також аналізується нормативний матеріал (закони, положення, конвенції, регламенти), керівні роз'яснення Вищого адміністративного суду України, Пленуму Верховного Суду України, судова практика та статистика, літературні джерела. Крім того, приводиться думка здобувача вищої освіти по тій чи іншій позиції з питання, що розглядається, або його згода з одним із суджень, що приведено в літературі. Кожна думка, непогодження з відомими

точками зору повинна бути обґрунтована. Це значить, що посилаючись на нормативний матеріал, судову практику (з посиланням на джерело інформації) або шляхом логічного висновку, слід показати «життєвість», пріоритет своєї позиції в дискусії.

Результатом роботи над другим розділом має бути виявлення основних недоліків діючої практики регулювання відповідних правовідносин і обґрунтування гіпотези стосовно засобів можливого їх подолання або упередження.

У **третьому розділі**, конструктивному (проектному) (орієнтовно 20 – 25 сторінки), проектно-рекомендаційному розділі необхідно на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також з врахуванням результатів аналізу, проведеного у другому розділі роботи, викласти пропозиції щодо перспектив розвитку та удосконалення діяльності обраного об'єкта дослідження (об'єкта у цілому або його окремих структурних одиниць). Такі пропозиції мають бути обґрунтованими, базуватись на відповідних прогностичних розрахунках і мати реалістичний характер. Здобувач вищої освіти може зазначити, які економіко-математичні методи, моделі, програмні засоби при цьому використано або доцільно використати у майбутньому. Доцільно наводити результати анкетувань, проведених за розробленими здобувачем вищої освіти анкетами, а також результати експертних оцінювань, організованих здобувачем вищої освіти.

Кожний підрозділ роботи повинен закінчуватися резюмуючою фразою, наприклад: «Таким чином», «Отже».

Наприклад для спеціальності 071 “Облік і оподаткування” такі вимоги:

Третій розділ передбачає ґрунтовне розкриття організаційно-методичних підходів щодо контрольної-перевірочної роботи та/або аналізу об'єкта дослідження залежно від специфіки відповідної спеціалізації, за якою навчається здобувач вищої освіти.

Примітка. Усі розділи основної частини дипломної роботи мають закінчуватись аргументованими висновками, де стисло наводять результати вивчення окремих аспектів теми, яку досліджують у дипломній роботі, в обов'язковому порядку вказуються запропоновані шляхи їх вдосконалення. В розділах 2-3, для виділення напрямків поліпшення обліку, аналізу та відповідної контрольної-перевірочної роботи передбачений спеціальний підрозділ.

Також оскільки викладання методики обліку, оподаткування та специфіки відповідної контрольної-перевірочної роботи відображається на практичному цифровому матеріалі, до дипломної роботи, в якості додатків, додається фінансова та податкова звітність, первинні документи, зведені та накопичувальні відомості, журнали та інші реєстри, а також документи, що використовуються під час здійснення контрольних заходів та відображають їх результати.

Наприклад, для спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»:

Третій розділ. Підготовка цього розділу вимагає від здобувача вищої освіти найбільших творчих зусиль. Саме тут він має застосувати і довести

свої нормувально-планувальні та інноваційно-проектні компетенції. Конструктивний розділ дипломної роботи має містити обґрунтовані пропозиції здобувача вищої освіти, спрямовані на досягнення мети, визначеної у вступі.

Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другому розділі дипломної роботи. Увагу слід акцентувати на обґрунтуванні конкретних пропозицій щодо прийняття стратегічних управлінських рішень, які спрямовані на розвиток нових і підвищення ефективності діючих форм і методів міжнародної діяльності досліджуваного об'єкта. Невід'ємною частиною обґрунтування пропонованих здобувачем вищої освіти заходів має бути розрахунок економічної ефективності.

Наприклад, для спеціальності 073 «Менеджмент»:

Третій розділ спрямований на розробку конкретних заходів та рекомендацій щодо удосконалення об'єкта дослідження, визначення резервів підвищення ефективності менеджменту, тощо. Здобувач вищої освіти повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі.

Після кожного підрозділу кожного розділу слід наводити коротке узагальнення проведеного дослідження. Не потрібно писати слово «висновок» після підрозділу, достатньо його почати словами отже, таким чином.

Цей розділ має містити три підрозділи (параграфи).

Вносячи пропозиції, доцільно пропонувати декілька варіантів рішення виявленої проблеми. Слід проаналізувати кожний з варіантів, вибрати оптимальний і не тільки прогнозувати позитивні результати його використання. Кожний підрозділ третього розділу роботи повинен закінчуватися резюмуючою фразою «Таким чином ...».

Наприклад, для спеціальності 081 «Право»:

У третьому розділі мають міститися заходи щодо поліпшення умов функціонування об'єкту дослідження, які забезпечують розв'язання поставленої в роботі мети. В цьому розділі бажано сформулювати і загальні (концептуальні) положення розвитку права, що забезпечує розв'язання проблеми, і конкретні заходи щодо її реалізації. Бажано також дати оцінку ефективності запропонованих пропозицій або показати спрямованість їх дії після впровадження, тобто очікувані наслідки.

За результатом опрацювання матеріалів, сформульованих у попередніх розділах та практики діяльності конкретних органів, має бути сформульовано науково аргументовані пропозиції з удосконалення положень конкретного нормативно-правового акту: закону, інструкції, методичних рекомендацій.

Наприклад, для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»:

У третьому розділі мають міститися заходи щодо поліпшення умов функціонування об'єкту дослідження, які забезпечують розв'язання поставленої в роботі мети. В цьому розділі бажано сформулювати і загальні (концептуальні) положення розвитку права, що забезпечує розв'язання проблеми, і конкретні заходи щодо її реалізації. Бажано також дати оцінку ефективності запропонованих пропозицій або показати спрямованість їх дії після впровадження, тобто очікувані наслідки.

За результатом опрацювання матеріалів, сформульованих у попередніх розділах та практики діяльності конкретних органів, має бути сформульовано науково аргументовані пропозиції з удосконалення положень конкретного нормативно-правового акту: закону, інструкції, методичних рекомендацій. Наприклад: Внести зміни до ЗУ «Про запобігання корупції» та викласти статтю 10 у наступній редакції: «_____», розроблено методичні рекомендації щодо порядку виконання певної функції, реалізації повноважень (наприклад, методичні рекомендації щодо порядку обміну інформацією, порядку складання протоколу про адміністративні правопорушення органами державної фіскальної служби України тощо).

3.2.5. Висновки дипломної магістерської роботи

У висновках рекомендується викласти підсумки проведеного дослідження, основні наукові та практичні результати, що одержано, рекомендації щодо їх науково-практичного використання та сформулювати висновки. У цій частині дипломної роботи наводяться власні пропозиції щодо розв'язання проблемних питань відповідного об'єкта дослідження. Висновки формулюються відповідно до поставлених завдань. Висновки повинні базуватися на матеріалах основної частини роботи. Для формулювання чітких висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових конференціях, семінарах, публікація у наукових виданнях. Власні пропозиції щодо розв'язання проблемних питань відповідного об'єкта дослідження повинні кореспондуватися з висновками.

Виклад змісту кожного питання дипломної роботи має бути доказовим, пояснювальним та науково аргументованим. Теоретичні положення повинні ґрунтуватися на конкретних матеріалах реальної дійсності, а приклади бути типовими.

У висновках потрібно узагальнити результати дослідження в розрізі окремих розділів основної частини роботи. Рекомендовано дотримуватись такої структури висновків: результати 1-го розділу – до 1 сторінки; 2-го розділу – до 2-х сторінок; результати 3-го розділу – 2-3 сторінки. Обсяг висновків не повинен перевищувати 5-6 сторінок.

3.2.6. Список використаних джерел

Список використаних джерел наводиться наприкінці дипломної роботи. Рекомендована кількість назв – не менше 50. До списку використаних джерел слід включати джерела, на які у тексті є посилання. Список складається із нормативних актів, нормативних документів, вітчизняної то зарубіжної

наукової та спеціальної літератури, фахових видань, електронних ресурсів. До нього не включаються підручники, навчальні посібники. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Запозичення тексту без посилань на першоджерело не дозволяється.

При складанні списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16.

Список використаних джерел у дипломній роботі слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

В списку використаних джерел обов'язково вказати останні публікації з зазначеної теми.

3.2.7. Додатки

Додатки оформляються як продовження дипломної роботи на її сторінках, розмішуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Додатки до дипломної роботи повинні містити інформаційні матеріали, що є базою аналітичних досліджень з обраної теми, і розміщуватись на останніх сторінках.

Додатки наводяться в кінці дипломної роботи у вигляді форм первинних, зведених документів, облікових реєстрів, форм звітності. У додатки слід також включати допоміжний матеріал, який в основній частині захарашує текст (проміжні розрахунки; таблиці допоміжних та вихідних цифрових даних; методики, розроблені в процесі виконання роботи; ілюстрації допоміжного характеру; запропоновані форми документів тощо).

Документи, що додаються та використовуються у дипломній роботі: облікові реєстри, форми звітності та інші матеріали, повинні бути правильно оформлені (усі реквізити заповнені) та достовірні. Замість підпису на документах вказуються прізвища посадових осіб.

До додатків рекомендується включати матеріал, який:

- є необхідним для повноти звіту, але включення його до основної частини звіту може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині звіту через великий обсяг або способи відтворення; може бути вилучений для широкого кола читачів, але є необхідним для фахівців даної галузі.

Кожний додаток друкується з нової сторінки.

Оформленню додатків у дипломній роботі слід приділити увагу, оскільки їх кількість та якість свідчать про те, наскільки глибоко та старанно здобувач вищої освіти вивчив практичний та теоретичний матеріал з обраної теми, чи в повній мірі підібрав ці матеріали і наскільки ґрунтовно підтвердив свої висновки та пропозиції.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. З правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток » (але без знака №) і велика літера, що позначає додаток. Наприклад: «Додаток Д».

Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, Додаток А, Додаток Б.

Текст кожного додатка, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку. Наприклад: А.2 – другий розділ дод. А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу дод. В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка. Наприклад: рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу дод. Д; формула (А.1) – перша формула дод. А.

У разі якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому кутку зазначається «Продовження додатку...».

У додатках наводяться допоміжні матеріали: копії документів, витяги із нормативних актів і документів, звіти, окремі інструкції/правила, результати соціологічних опитувань, громіздкі таблиці, рисунки тощо.

Дипломну роботу оформлюють відповідно до вимог ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

3.3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОГО ТЕКСТУ ТА ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

3.3.1. Технічні вимоги до оформлення дипломної роботи

Стандартизований підхід до оформлення роботи передбачає:

1. Текстовий редактор – MS Word 2003 і вище.
2. Шрифт основного тексту – Times New Roman.
3. Розмір шрифту (кегель) – 14.
4. Відстань між рядками – 1,5.
5. Поля: зверху – 20 мм; знизу – 20 мм; ліворуч – 30 мм; праворуч – 10 мм.
6. Нумерація сторінок – праворуч зверху, без крапки в кінці.
7. Структуру дипломної роботи (розділи, підрозділи, параграфи тощо) і сторінку змісту необхідно формувати за допомогою функції редактора MS Word з меню: Вставка / Посилання / Зміст / З шаблону (для Microsoft Office 2003 і вище).

3.3.2. Нумерація

Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок дипломної роботи. Номер сторінки

на титульному аркуші не ставиться. До загальної нумерації входять також додатки та список використаних джерел.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими друкованими жирними літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки) та не мають номери.

Інші структурні частини поділяються на розділи, підрозділи та пункти. Розділи нумерують послідовно суцільною нумерацією в межах основної частини дипломної роботи (між Вступом та Висновками). Перед назвою розділу вказується слово «РОЗДІЛ» та його номер. (Наприклад – **РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ**).

Підрозділи нумерують послідовно суцільною нумерацією в межах розділу. Перед назвою підрозділу ставиться номер розділу та номер підрозділу. Між номером розділу та номером підрозділу ставиться крапка. (2.1. Передумови формування зовнішньоторговельної політики України).

Зміст роботи має відповідати її плану. На сторінці зі змістом зазначається номер початкової сторінки кожної складової роботи. Якщо у роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, їх перелік надається перед вступом і вноситься до змісту як «Перелік умовних позначень».

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, ілюстрацій, таблиць подають арабськими цифрами без знака «№» у правому верхньому куті аркуша без крапки, нумерують суцільною нумерацією починаючи зі структурного розділу роботи ЗМІСТ і закінчуючи останнім аркушем роботи.

Фактичні та статистичні дані наводяться в однакових одиницях виміру: абсолютних (грн, дол. США, т, м, шт., г, ккал інші) або відносних (%).

3.3.3. Оформлення допоміжних матеріалів

До допоміжних матеріалів відносять: *ілюстрації* (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо), *формули*, *таблиці*, *додатки*.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації через крапку.

Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією по центру. Наприклад, другий рисунок першого розділу:

Рис. 1.2 _____
Назва

Цифровий і текстовий матеріал бажано подавати у формі таблиць та рисунків.

Розділи дипломної роботи мають містити щонайменше 1-2 ілюстрації та 1-2 таблиці.

Ілюстрації слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках. За потреби, ілюстрації доповнюють поясненнями, або коментарем.

Цифровий матеріал у роботі необхідно подавати у вигляді таблиці.

Таблиця має мати назву та номер. Нумерують таблиці послідовно суцільною нумерацією в межах розділу арабськими цифрами (за винятком таблиць, що наводяться у додатках). Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених між собою крапкою. У правому верхньому куті над заголовком таблиці курсивом вказують «Таблиця» та її номер. У наступному рядку, по центру, вказують назву таблиці (жирним шрифтом малими літерами, крім першої великої). Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Наприклад:

Таблиця 1.2

Назва таблиці

Заголовок графи	Заголовок графи	Заголовок графи	Заголовок графи	
			підзаголовок	підзаголовок
Заголовок рядка				

Джерело: []

Таблицю бажано розміщувати на одній сторінці.

При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку у верхньому правому куті вказується «Продовження табл. 1.2». Крім того, верхній рядок таблиці має містити заголовки стовпців.

При поділі таблиці на частини допускається її шапку або заголовки рядків замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці.

Потрібно уникати повторів тематичного заголовка у заголовках граф. Лаконичності потребують і назви заголовків рядків. Слова, що повторюються, слід виносити до узагальнюючих заголовків, об'єднувальних рубрик.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині.

Посилання на таблиці вказують скорочено, наприклад, «... подано в табл.1.2.» (друга таблиця першого розділу).

У таблиці слід обов'язково зазначати одиницю виміру (відповідно до стандартів); числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться прочерк (–).

Формули нумерують у межах розділу арабськими цифрами. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Нумери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Посилання на формули зазначають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)». Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знаків (=), (:).

Формули та рівняння виконуються у формульному редакторі Microsoft Equation 3.0 або MathType 4.0 Equation, розташовуються безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка.

Вище і нижче формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Наприклад:

Досліджувані показники якості переводяться у безрозмірний вигляд за допомогою формули:

Досліджувані показники якості переводяться у безрозмірний вигляд за допомогою формули:

$$MB = \Phi B + BД + BП + ЛП + ЧП, \quad (3.2)$$

де ФВ – фактурна вартість;

ВД – витрати на навантаження, розвантаження, перевантаження і страхування до пункту перетину митного кордону України;

ВП – витрати, додатково понесені покупцем;

ЛП – ліцензійні та інші платежі за використання об'єктів інтелектуальної власності, які покупець повинен здійснити як умову експорту товару, що оцінюється;

ЧП – частина прибутку від будь-якого подальшого перепродажу чи використання товару на території України, яка прямо чи непрямо накопичується у продавця.

3.3.4. Оформлення приміток до тексту і таблиць

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...

2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

3.3.5. Загальні правила цитування та оформлення посилань

При опрацюванні літератури, періодичних видань та складанні записів, слід звернути увагу на те, що вони можуть бути повними і точними (дослівно) або скороченими (короткий виклад). Так, наприклад, можна зробити: детальний запис основних положень робіт, фактичного матеріалу тощо; короткі записи зі своїми роздумами або без них; виписки у вигляді цитат.

Під час роботи з різними джерелами (наукова та навчальна література, періодичні видання) здобувач вищої освіти виписує цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

1) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

2) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні авторського тексту позначається трьома крапками, які можуть ставитися на початку, всередині та в кінці цитати;

3) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

4) при непрямому цитуванні (переказ, виклад думок інших авторів своїми словами) слід бути максимально точним щодо думок автора, коректним в оцінюванні його результатів і робити відповідні посилання на джерела;

5) цитування повинно бути оптимальним, враховуючи, що надмірне цитування створює враження компліятивності, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Рекомендується робити посилання на останні видання авторів, публікації, з яких запозичені матеріали або окремі результати. На більш ранні видання можна посилатися у тих випадках, коли праці, в яких міститься необхідний матеріал, не перевидавалися.

При використанні відомостей, матеріалів з монографій, оглядових статей, інших джерел, що мають велику кількість сторінок, в посиланні слід точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, на які є посилання в роботі. Ілюстрований матеріал (окремі слова і вирази) наводять курсивом, в лапках

(також курсивом) подають цитати з посиланням на автора та через кому на сторінку (прямим шрифтом).

При написанні дипломної роботи здобувачем вищої освіти повинен вказувати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які наводяться в дипломній роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена дипломна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи, перевірити достовірність відомостей про цитування, знайти необхідну інформацію щодо нього; допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в дипломній роботі. Посилання в тексті дипломної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...», «... у таблиці 2.3 [21, с. 5]...», «... на рис. 1.1 [4, с. 32]...».

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Система Unichек визначає цитати, де використовується конструкція з лапками та квадратними дужками. Лапки можуть бути так звані "ялинки", (французькі лапки) « » або англійські лапки “ ” (назви взяті зі [статті у Вікіпедії](#)). Квадратні дужки [] ставимо через пробіл після лапок. Розділовий знак ставимо після квадратних дужок.

Також, Uncheck визначає цитати, що наведені у тексті та оформлені відповідно до міжнародних стилів цитування:

- APA style (American Psychological Association – Американська психологічна асоціація) – суспільні науки;
- MLA style (Modern Language Association – Асоціація сучасної мови) – гуманітарна сфера (область літератури, іноземних мов);
- Chicago (Turabian) style (універсальний) – гуманітарні, природничі науки, соціальна сфера, використовується академічними виданнями;
- Harvard style – гуманітарні та суспільні науки.

4. ОТРИМАННЯ ВІДГУКУ, РЕЦЕНЗІЇ, ДОПУСК ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Завершена дипломна робота в твердому переплетенні підписується автором та подається науковому керівникові для перевірки і підготовки відгуку не пізніше, ніж за 30 днів до встановленого строку захисту.

Попередній захист відбувається за 1 місяць до запланованого дня захисту; отримання відгуку наукового керівника роботи – за 7-8 днів; отримання зовнішньої рецензії – за 5-6 днів, допуск до захисту – за 5 днів.

Особистий підпис та дату подання на перевірку завершеної роботи (наприклад, 10.04.18 р.) здобувач вищої освіти ставить у кінці списку використаних джерел, відступивши 2 міжрядкових полуторних інтервали.

Після ознайомлення і схвалення дипломної роботи керівник дає детальний відгук про її зміст за формою встановленого зразку (додаток З), підписує та подає роботу завідувачу кафедри. Цей відгук має свідчити про достовірність наведеної в роботі інформації, правдивість фактичних даних. Бажано, щоб у ньому були підтверджені актуальність теми для організації, самостійність автора дослідження, практична значущість аналітично-дослідницького розділу та можливості і перспективи впровадження запропонованих рекомендацій.

З метою визначення якості та ступеня готовності до захисту дипломної роботи випускова кафедра організовує попередній її захист з обов'язковою презентацією здобувачем вищої освіти основних положень.

Попередній захист дипломної роботи проходить у присутності комісії до складу якої залучають профільних фахівців кафедри, за участю керівника освітньо-професійної програми. Результати попереднього захисту обговорюються на засіданні кафедри, приймається рішення про допуск/не допуск роботи до захисту.

Зброшурований у твердій палітурці рукопис завершеної дипломної роботи, яка підписана здобувачем, науковим керівником та комісією, яка проводила попередній захист роботи на кафедрі, за наявності позитивної характеристики роботи у письмовому відгуку наукового керівника, здобувач подає завідувачу кафедри, який приймає рішення щодо дозволу до захисту і оформлює його на титульній сторінці дипломної роботи.

Робота реєструється на кафедрі (додаток Ж) і передається директору інституту для прийняття остаточного рішення про її допущення на зовнішнє рецензування.

Зовнішня рецензія на дипломну роботу є необхідним елементом оскільки від ретельності експертизи, аргументованості й повноти висновків рецензента значною мірою залежить оцінка роботи екзаменаційної комісії.

Кафедра рекомендує зовнішніх рецензентів дипломних робіт з числа науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, а в разі потреби – провідні спеціалісти-практики.

Рецензентами можуть бути висококваліфіковані спеціалісти, що працюють на підприємствах, у закладах вищої освіти, науково-дослідних інститутах, що мають наукові ступені, наукові звання за профілем випускаючої кафедри.

Зовнішня рецензія подається у письмовому вигляді в довільній формі і має містити такі складові: актуальність теми дипломної роботи її теоретичне і практичне значення; рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти і його вміння використовувати здобуті знання для розв'язання теоретичних і

практичних завдань; оцінка структури роботи, мови, стилю, грамотності викладення наукового матеріалу; якість проведеного аналізу проблеми; наукова новизна; практична цінність висновків і рекомендацій; висновок рецензента щодо наявності у дипломній роботі позитивних моментів; узагальнений виклад таких переваг; висновок рецензента щодо наявності у дипломній роботі недоліків та їх перелік у систематизованому вигляді з відповідними конкретними прикладами; якість оформлення роботи і бібліографічного опису використаних джерел; загальний висновок і оцінка дипломної роботи.

У зовнішній рецензії зазначається місце роботи та посада рецензента, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ім'я та по батькові.

Зовнішня рецензія має бути особисто підписана рецензентом і засвідчена печаткою установи, де він працює (додаток К). Вона надається письмово і містить загальний висновок щодо рекомендації роботи до захисту. Внесення змін до роботи після отримання рецензії не допускається.

До засідання екзаменаційної комісії здобувач вищої освіти повинен ознайомитись зі змістом відгуку керівника та рецензії.

Відгук наукового керівника та рецензію здобувач вищої освіти закріплює у конверті на зворотній стороні твердої титульної обкладинки дипломної роботи.

Якісний результат попереднього захисту, схвальна зовнішня рецензія, позитивний відгук наукового керівника, наявність довідки про відсутність плагіату та виконання у повному обсязі навчального плану є підставою для формування наказу ректора про допуск здобувача вищої освіти до захисту.

Здобувач повинен старанно підготуватися до публічного захисту дипломної роботи. Для цього необхідно підготувати доповідь, друкований та електронний ілюстраційний матеріал у вигляді таблиць, графіків, діаграм. Друковані ілюстрації повинні бути оформлені згідно з відповідним державним стандартом і підписані здобувачем та науковим керівником, електронні – для презентації дипломної роботи засобами комп'ютерної та організаційної техніки.

Перед захистом відповідальний секретар передає дипломну роботу та вказані документи Голові екзаменаційної комісії, після чого надає здобувачеві слово для доповіді.

На доповідь дається 10-15 хвилин, протягом яких необхідно стисло викласти: суть та актуальність обраної теми; мету та завдання; результати дослідження, висновки та рекомендації щодо обраної теми.

Бажано, щоб здобувач основний зміст своєї роботи викладав вільно, не читаючи підготовленого тексту. Доповідь повинна супроводжуватись ілюстраційним матеріалом – роздатковим матеріалом (додаток Л).

Після доповіді здобувачеві задаються питання по змісту дипломної роботи, у тому числі, з дисциплін професійного спрямування та тих, що мають з ними між предметні зв'язки.

Далі оголошується відгук та рецензія на дипломну роботу і здобувачеві надається слово для відповіді на зауваження. Здобувач повинен відповісти на практичні зауваження (якщо вони є), погодитись з ними або дати обґрунтовані заперечення.

Відповіді на питання та критичні зауваження членів екзаменаційної комісії повинні бути стислими і торкатися лише їх сутності, відрізнятись діловитістю та науковою обґрунтованістю.

По закінченні публічного захисту проводиться закрите засідання членів комісії, де обговорюються результати та визначається загальна оцінка дипломної роботи за системою, запровадженою в Університеті.

Здобувач, який не виконав без поважних причин роботу у визначений термін, не допускається до захисту та виключається з університету за неуспішність. Здобувач, який не з'явився на захист або одержав на захисті незадовільну оцінку, має право на захист дипломної роботи у наступному навчальному році.

За результатами публічного захисту дипломної роботи на закритому засіданні екзаменаційної комісії більшістю голосів приймається рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зовнішнього рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання).

За такою ж шкалою оцінюється дипломна робота у висновках рецензентів та відгуку наукового керівника.

Рішення приймається більшістю голосів членів комісії, які беруть участь у засіданні, і оголошуються здобувачам вищої освіти у день захисту. При рівній кількості голосів "за" і "проти" голос голови екзаменаційної комісії є вирішальним.

Рівень якості підготовки випускника визначається за комплексною шкалою: Європейською кредитно-трансферною системою (ЄКТС, за 100-бальною шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FX», «F») та національною (за шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до п. 5 Положення про організацію освітнього процесу в Університеті ДФС України.

За виконання дипломної роботи здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, з наступним переведенням у 5-ти бальну шкалу.

За зміст роботи здобувач вищої освіти може отримати максимальну оцінку – 50 балів:

1. 46-50 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який дотримався вимог методичних вказівок по виконанню дипломної роботи щодо змісту дипломної роботи; відобразив в роботі нові досягнення теорії та практики по відповідній проблемі; глибоко розкрив тему в цілому та за окремими параграфами роботи; використав при написанні роботи сучасну спеціальну літературу та практичний матеріал по об'єкту дослідження за останні 3 роки; показав здібність узагальнювати теоретичний матеріал, високу якість аналітичних досліджень; написав висновки та пропозиції, що свідчить про високий рівень засвоєння матеріалу.

2. 35-45 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який дотримався вимог методичних вказівок щодо виконання дипломної роботи, її змісту; відобразив в роботі нові досягнення теорії та практики з відповідної проблеми; розкрив тему в цілому та за окремими параграфами роботи; використав при написанні роботи сучасну спеціальну літературу та практичний матеріал за об'єктом дослідження за останні 5 років; при узагальненні теоретичного

матеріалу допустив незначні помилки, але написав висновки та пропозиції, що свідчить про рівень засвоєння матеріалу.

3. 30-34 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який дотримався вимог методичних вказівок з виконання дипломної роботи щодо її змісту; відобразив в роботі досягнення теорії та практики з відповідної проблеми; розкрив тему в цілому та за окремими параграфами роботи; використав при написанні роботи спеціальну літературу та практичний матеріал за об'єктом дослідження за останні 5 років; показав здібність узагальнювати теоретичний матеріал, але отримав не високу якість аналітичних досліджень; які проте свідчать про рівень засвоєння матеріалу.

4. 20-29 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який не зовсім дотримався вимог методичних вказівок з виконання дипломної роботи щодо її змісту; відобразив не зовсім нові досягнення теорії та практики за відповідною проблемою; слабо розкрив тему в цілому та за окремими параграфами роботи; використав при написанні роботи практичний матеріал за об'єктом дослідження лише за останній рік; показав здібність узагальнювати теоретичний матеріал, але при цьому отримав не високу якість аналітичних досліджень; написав висновки та пропозиції, що свідчить про не високий рівень засвоєння матеріалу.

5. 1-19 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який не дотримався всіх вимог методичних вказівок з виконання дипломної роботи щодо її змісту; не відобразив в роботі досягнення теорії та практики за відповідною проблемою; достатньо не розкрив тему та за окремими параграфами роботи; використав при написанні роботи не сучасну спеціальну літературу та практичний матеріал за об'єктом дослідження; не показав здібність узагальнювати теоретичний матеріал, не написав висновки, що свідчить про не засвоєння матеріалу.

За захист роботи здобувач вищої освіти може отримати максимальну оцінку – **50 балів**:

1. 46-50 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який представив членам комісії роздатковий матеріал, чітко викладав на захисті основні ключові моменти дипломної роботи, надавав грамотні кваліфіковані відповіді на зауваження рецензента та запитання членів комісії;

2. 39-45 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який представив членам комісії роздатковий матеріал, чітко викладав на захисті основні ключові моменти дипломної роботи, давав відповіді на зауваження та запитання членів комісії;

3. 33-38 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який представив членам комісії роздатковий матеріал, проте не зовсім чітко викладав на захисті основні ключові моменти дипломної роботи, давав відповіді на зауваження та запитання членів комісії;

4. 27-32 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який представив членам комісії неякісний роздатковий матеріал, не чітко викладав на захисті основні ключові моменти дипломної роботи, давав не повні відповіді на зауваження та запитання членів комісії;

5. 1-26 балів виставляється здобувачу вищої освіти, який не представив членам комісії роздатковий матеріал, не знає основні ключові моменти дипломної роботи, не давав або давав не повні відповіді на зауваження і запитання членів комісії.

Захист дипломних робіт в обов'язковому порядку проводиться у формі презентації з використанням мультимедійних засобів.

Після завершення роботи екзаменаційної комісії по захисту дипломних робіт секретар екзаменаційної комісії виставляє оцінки у заліковій книжці та на титульному аркуші дипломної роботи, де всі члени комісії ставлять свої підписи.

Відповідно до п. 3 Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій Університету ДФС України у разі відсутності здобувача вищої освіти на захисті дипломної роботи у протоколі екзаменаційної комісії зазначається, що він є не атестованим у зв'язку з неявкою на засідання.

У разі неявки здобувача вищої освіти на захист дипломної роботи з неповажних причин він вважається таким, що не використав свою можливість. До екзаменаційної відомості вноситься оцінка «незадовільно «F»», здобувачу вищої освіти видається академічна довідка і захист роботи переноситься на наступний рік.

5. ПОРЯДОК ПРИСВОЄННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

За результатами успішного захисту дипломної роботи екзаменаційна комісія приймає рішення щодо присвоєння кваліфікації магістр з даної спеціальності та за спеціалізацією і про видачу здобувачу вищої освіти диплома державного зразка.

6. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Після захисту дипломних робіт та їх електронні варіанти зберігаються в архіві Університету протягом п'яти років в умовах, які виключають можливість їх втрати або плагіату.

Результати досліджень, виконаних авторами дипломних робіт, можуть використовуватися в освітньому процесі та науковій роботі з обов'язковим дотриманням авторського права.

За запитом установ чи організацій ректор Університету має право дозволити копіювання дипломних робіт. За наявністю в роботі винаходів або раціоналізаторських пропозицій дозвіл на зняття копії видається тільки після оформлення відповідного замовлення на авторські права.

Згідно з нормативними документами після закінчення терміну зберігання дипломних робіт комісія, що створюється наказом ректора Університету, приймає рішення про списання робіт (списання дипломних робіт оформляється

відповідним актом). Випускники, які за підсумками навчання отримали диплом з відзнакою, можуть рекомендуватись Вченою радою Університету для вступу до аспірантури Університету, або на викладацькі посади.

Завідувачу кафедри

ПІБ завідувача кафедри

ПІБ здобувача вищої освіти

групи _____, _____ курс,

спеціальність, спеціалізація

Заява

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи:

за матеріалами _____

дата

підпис здобувача вищої освіти

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

ННІ (факультет)

кафедра

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на тему: _____

Здобувача вищої освіти ___ курсу, ___ групи,
спеціальності (шифр, назва), спеціалізації (назва) _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «__» _____ 201_ № __

Завідувач (начальник) кафедри _____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Зворотна сторінка титульного аркуша

Реєстрація № _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)
_____	_____
(підпис)	(ініціали, прізвище)

Додаток В

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30			
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5			
4. Рецензент	від 0 до 5			
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50			
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100			

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут (факультет) _____
Кафедра _____
Спеціальність, спеціалізація _____

Затверджую
Завідувач кафедри _____/Ініціали, прізвище/
« _____ » _____ 201__

**Завдання на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувачу вищої освіти**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Затверджена наказом ректора від « __ » _____ 201__ №__

2. Строк здачі закінченої роботи _____

3. Цільова установка _____

Мета роботи _____

Об'єкт дослідження _____

Предмет дослідження _____

4. Вихідні дані до роботи _____

5. Перелік графічного матеріалу _____

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за

Зразок оформлення анотації

АНОТАЦІЯ

(назва випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи)

Мета роботи полягає в ...

Завданнями роботи є...

Предметом дослідження є...

Об'єктом дослідження виступає...

За результатами дослідження сформульовані...

Одержані результати можуть бути використані...

Дипломна робота містить __ сторінок, __ таблиць, __ рисунків, список використаних джерел з __ найменувань, __ додатків.

Ключові слова: ...

Рік виконання дипломної роботи ...

Рік захисту роботи...

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЇЇ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ**

- 1.1. Економічна сутність та характеристика зовнішньоекономічної діяльності
- 1.2. Сутність та особливості зовнішньоторговельної політики
- 1.3. Механізм реалізації зовнішньоторговельної політики

**РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЇЇ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ**

- 2.1. Стан та тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни
- 2.2. Передумови формування зовнішньоторговельної політики України
- 2.3. Оцінка зовнішньоторговельної політики України

**РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЇЇ
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ**

- 3.1. Стратегічні пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності України
- 3.2. Оптимізації зовнішньоторговельної політики України

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

**Форма журналу реєстрації
випускних кваліфікаційних (дипломних) робіт
на кафедрі 201 __/201_ н. р.**

Навчально-науковий інститут (факультет) _____

Спеціальність (спеціалізація) _____

Група _____

Форма навчання _____

№/п.	Прізвище ініціали здобувача вищої освіти	Тема роботи (об'єкт дослідження)	Прізвище, ініціали наукового керівника, консультанта	Дата подання роботи) на кафедрі (підпис відповідальної особи)	Направлення роботи на зовнішнє рецензування (дата, підпис відповідальної особи)	Відмітка про проходження попереднього захисту роботи (дата, підпис відповідальної особи)	Дата подання роботи до захисту на ЕК (підпис відповідальної особи)
1	2	3	4	5	6	7	8

РЕЦЕНЗІЯ
на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувача вищої освіти Університету ДФС України

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (назва теми)

Актуальність теми _____

Наукова новизна _____

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, органів ДФС України

Наявність недоліків _____

Загальний висновок і оцінка роботи _____

Рецензент _____

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

_____ (підпис, М.П.)

_____ (ініціали, прізвище)

«___» _____ 201_ р.

**ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (ДИПЛОМНОЇ) РОБОТИ**

на тему: _____

Здобувача вищої освіти _____ курсу, _____ групи,
спеціальності (шифр, назва), спеціалізації (назва) _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 201__